

Ærlig og redelig forskning?

Et nyt forslag til en kodeks for, hvordan forskere bør opføre sig, skal hjælpe med at undgå kedelige sager om fusk og sjusk i forskningen.

Af Jens Morten Hansen, statsgeolog, adj. professor og medlem af Forsknings- og Innovationsstyrelsens arbejdsgruppe for integritet i forskning. jmh@geus.dk

The Danish Code of Conduct for Research Integrity, 2014. Kan hentes via dette link: <http://ufm.dk/publikationer/2014/the-danish-code-of-conduct-for-research-integrity> ISBN: 978-87-93151-36-9

SYNSPUNKT

De senere år har budt på adskillige sager, hvor forskeres ærlighed – eller mangel på samme – har skabt tvivl om, hvorvidt man nu også kan stole på forskernes resultater og deres handel ogandel i det hele taget. Tilsvarende har man set adskillige tilfælde, hvor man kan komme i tvivl om, hvorvidt forskernes ansættelsessteder, fx hospitalerne, anstrænger sig nok for at sikre at forskningsmidlerne anvendes efter hensigten og ikke til private formål.

En af de mere Se-og-Hør-agtige sager handler om Milena Penkowa og universitetsledelsens både naive og klodsede håndtering af hendes ikke tilstrækkeligt snedige forsøg på at komme frem i verden. Milenas direkte indflydelse på ministeren (Helge Sander) var heller ikke til at tage fejl af, da han på baggrund af hendes forskruede anklager mod forskningsrådene drog i felten og gjorde hendes anklager til sine egne. Hvilken rektor tør sætte sig op mod en sådan formodet eller sandsynlig sammensværgelse?

Kodeks skal stive tilliden af

Alt dette er (næsten) historie nu. Stor var derfor forbavselsen, da det kom frem, at Milena også havde forskruet hovedet på en af vore fremmeste sundhedsforskere og videnskabsformidlere, Bente Klarlund. Det var jo ikke alene ærgerligt, men også trist, at forskerne indbyrdes ikke kan stole på hinanden. Mange rystede kolleger kom Bente Klarlund til undsætning. Rime-ligvis. Ingen kunne i deres vildeste fantasi forestille sig, at Bente havde svindlet med vilje. UVVU besluttede derimod, at hun om ikke havde svindlet med vilje, så havde hun udvist såkaldt "grov uagtsomhed" ved ikke at være tilstrækkelig opmærksom på, hvad hun lagde navn til. Hvis man vil være medforfatter på noget, skal man i det mindste have læst manuskriptet, accepteret datamateriale og metoder, sat sig ind i om disse præmisser er fulgt og – ikke mindst – selv have bidraget med et eller andet ud over at figurere på forfatterlisten. Det var med mine ord i korthed, hvad UVVU sagde eller burde have sagt. Og det kom givetvis bag på mange velansete forskere, der – nærmest som en selvfølge – har gjort som Bente Klarlund, men været mere heldige med at have ærlige medforfattere.

Det var sådan set der, debatten befandt sig i medierne, da Forsknings- og Innovationsstyrelsen sidste år igangsatte arbejdet med at få udarbejdet en National Kodeks for Integritet i Forskning. En national

kodeks skulle hjælpe både forskerne og deres ansættelsessteder med en generel, men alligevel relativt detaljeret vejledning i, hvad man bør gøre for ikke at komme galt af sted. Og dermed ad åre stive den efterhånden noget sammenstyrtningsstruede tillid til især sundhedsforskningen af.

Hvad indeholder den?

Nu foreligger kodeksen så (på engelsk) og bliver i skrivende stund diskuteret i forskellige fora, inden den træder i kraft. Kodeksen giver en lang række almene anvisninger på, hvordan både forskere og deres ansættelsessteder bør gøre, og hvordan man kan styrke forskningens ærlighed, gennemsigtighed og ansvarlighed. I arbejdet med kodeksen har vi brugt mest energi på kapitlet om selve forskningen (som fx indeholder afsnit om forskningsplanlægning, datahåndtering og forfatterskab).

Derudover er der kapitler om, hvordan ansættelsesstederne kan sikre, at forskere og studerende kan få den fornødne indsigt og uddannelse i videnskabsetik og hensigtsmæssig adfærd som undervisere, vejledere, rådgivere og formidlere. Endelig er der forslag til, hvordan man bør behandle brud, anklager og mistanker om brud på god videnskabelig adfærd.

Bl.a. foreslås det, at institutionerne udenfor den almindelige ledelses- og beslutningsstruktur udpeger erfarne, navngivne personer, som folk kan henvende sig til anonymt for at få oplysning, vejledning og vurdering af konkrete forhold, inden fx anklager fremsættes eller anmeldes. Jeg tror, der er stort behov for sådanne vejledere udenfor ledelsesstrukturen, da især yngre forskere kan være i tvivl om fx forfatterroller, publikation sammen med specialevejledere eller projektledere, ophavsrettigheder, datahåndtering, dokumentation osv. Erfaringen viser også, at institutionsledelserne kunne have behov for at spørge erfarne personer anonymt, inden de – ofte i en ophedet atmosfære – træffer lige lovlig "beslutomme" eller "ubeslutomme" beslutninger i sådanne sager.

Situationen er nu, at forskernes ansættelsessteder overfor deres forskere tydeligt skal angive, om de skal følge anbefalingerne eller ej, eller om de skal følge andre eller modificerede regler. Eller slet ingen af dem. Det korte af det lange er, at ansættelsesstederne skal tydeliggøre og klart formidle, hvordan de vil have, at deres forskere opfører sig. ■